

Dünya Ekonomik Forumu - Küresel Cinsiyet Eşitliği Uçurumu Raporu **Türkiye 2024 & 2025 Karşılaştırması Özet Çalışması**

Bu çalışma Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporunda Türkiye'nin 2024 ve 2025 sonuçlarının dört ana endeksteki performansını, iki yıl arasındaki değişimi ve stratejik önerileri içermektedir.

Türkiye, 2024 yılında 146 ülke arasında 127. sırada yer alırken; 2025 yılında, değerlendirilen ülke sayısının 148'e çıkmasıyla birlikte 135. sıraya gerilemiştir. Bu değişim, yalnızca Türkiye'nin mutlak performansındaki farklılıklardan değil; aynı zamanda endeks kapsamındaki ülke sayısının değişmesi, bazı göstergelerdeki veri kayıpları ve diğer ülkelerin hızlanan ilerleme düzeylerinden kaynaklanmaktadır.

Bu özet çalışma, Türkiye'nin dört ana endeks (Ekonomik Katılım ve Fırsatlar, Eğitim, Sağlık ve Siyasal Güçlenme) kapsamındaki performansını, iki yıl arasındaki temel değişim alanlarını ve bu gerilemenin arkasında yer alan dört ana yapısal etkeni analiz etmektedir. Ayrıca, elde edilen bulgular doğrultusunda kurumlar ve politika yapıcılar için stratejik öneriler sunmaktadır.

Değerlendirmeye Alınan Ülkeler ve Endeks Kapsamı

Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Eşitsizliği Raporu, her yıl ülkelerin ekonomik katılım, eğitim, sağlık ve siyasal güçlenme olmak üzere dört ana boyuttaki performansını karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Endeksin kapsadığı ülke sayısı, veri erişilebilirliği ve metodolojik kriterler doğrultusunda yıllar itibarıyla değişiklik gösterebilmektedir. Bu nedenle ülkelerin sıralamadaki konumu, yalnızca kendi performans değişimlerinden değil; aynı zamanda endeks kapsamındaki ülke kompozisyonundan da etkilenmektedir.

Bu çerçevede:

- 2024 yılında, 146 ülkenin değerlendirildiği raporda Katar yer almıştır.
- 2025 raporunda ise Katar, bazı göstergelere ilişkin veri eksikliği nedeniyle endeks kapsamı dışında bırakılmıştır.
- Buna karşılık Papua Yeni Gine, Trinidad & Tobago ve Gabon olmak üzere üç yeni ülke 2025 endeksine dahil edilmiştir.
- Böylece 2025 yılında değerlendirilen toplam ülke sayısı 148'e yükselmiştir.

Ülke kapsamındaki bu değişiklikler, Türkiye'nin 2024 yılında 146 ülke arasında 127. sıradayken, 2025 yılında 148 ülke arasında 135. sıraya gerilemesinde doğrudan etkili olmuştur. Bu özet çalışmada, söz konusu sıralama değişiminin arkasında yer alan dört temel yapısal etken ayrıntılı biçimde ele alınmaktadır. 2025 raporunda Türkiye'nin kadın parlamenter oranına ilişkin veri uluslararası veri tabanlarında eksik olduğu için bu gösterge "missing data" yani kayıp veri olarak işlem görmüştür.

Bu durum siyasi güçlenme alt endeksinin:

0.118 → 0.059 seviyesine düşmesine neden olmuş ve genel skorum en büyük kırılımını oluşturmuştur.

2023 seçimleri sonrası, -118 kadın milletvekili ile birlikte toplam 592 vekilden 19.9 'luk bir kadın temsili sağlanmıştır.

Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedaqilimi>

Diğer yandan kadın temsiliinin sayısal yükselişi, karar alma mekanizmalarındaki yapısal temsiliyet açığını kapatmaya yetmemektedir. Özellikle komisyon başkanlıkları, bakanlık pozisyonları ve üst düzey politika yapım süreçlerinde kadınların temsili hâlâ oldukça sınırlıdır.

1) Siyasi Güçlenme Alt Endeksindeki Keskin Düşüş

2025 raporunda Türkiye'nin kadın parlamenter oranına ilişkin veri uluslararası veri tabanlarında eksik olduğu için bu gösterge "missing data" olarak işlem görmüştür.

Bu durum siyasi güçlenme alt endeksinin:

0.118 → 0.059 seviyesine düşmesine neden olmuş ve genel skorum en büyük kırılımını oluşturmuştur.

2023 seçimleri sonrası, -118 kadın milletvekili ile birlikte toplam 592 vekilden 19.9 'luk bir kadın temsili sağlanmıştır.

Kaynak: <https://www.tbmm.gov.tr/sandalyedagilimi>

Diğer yandan kadın temsiline sayısal yükselişi, karar alma mekanizmalarındaki yapısal temsiliyet açığını kapatmaya yetmemektedir. Özellikle komisyon başkanlıkları, bakanlık pozisyonları ve üst düzey politika yapım süreçlerinde kadınların temsili hâlâ oldukça sınırlıdır.

2) Diğer Ülkelerin Hızlı İlerleme Kaydetmesi (Göreceli Etki)

Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere birçok ülke 2024–2025 döneminde: kadın liderlik, ücret şeffaflığı, ebeveyn izni reformları, parlamentoda kadın temsili alanlarında belirgin iyileşmeler kaydetmiştir.

Türkiye aynı dönemde siyasal temsilde ilerleme göstermediği için göreceli olarak gerilemiş olabilir

3) 2025 Endeksinde Eklenen, Çıkarılan Ülkeler ve Detayları

Bu kapsam değişikliği, Türkiye'nin sıralamasını doğrudan etkilemiştir. 2024 yılında Türkiye, 146 ülke arasında 127. sıradayken, 2025 yılında 148 ülke arasında 135. sıraya gerilemiştir.

3.1) Eklenen Ülkeler ve Sıralamaları

Papua Yeni Gine (133. sıra)
Trinidad & Tobago (28. sıra)
Gabon (91. sıra)

3.2) Katar'ın Endeksten Çıkması ve Önceki Sene Sıralaması

Katar, 2024 yılında 130.Sırada yer almaktadır.

Bu ülkeler Türkiye'den daha yüksek skorlarla endekse giriş yapınca, Türkiye sıralamada otomatik olarak birkaç basamak daha aşağı kaymıştır.

Genel skorlar incelendiğinde Trinidad & Tobago'nun 0.772 Gabon'un 0.699 ve Papua Yeni Gine'nin 0.638 ile Türkiye'nin (0.633) üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Ekonomik Katılım ve Fırsatlar alt endeksinde Türkiye'nin 0.518 skoru, yeni eklenen üç ülkenin özellikle işgücüne katılım, ücret eşitliği ve kadın yöneticilerin temsil oranı gibi alanlarda daha güçlü olması nedeniyle daha aşağıda kalmıştır. Eğitim erişiminde Türkiye güçlü bir konumda görünse de Trinidad & Tobago ve Gabon'un eğitimde tam pariteye yakın oluşu, bu iki ülkeyi Türkiye'nin önüne taşımıştır.

Politik güçlenme kategorisi Türkiye için en zayıf alan olup (0.059), yeni eklenen ülkelere Trinidad & Tobago ve Gabon özellikle kadın bakan oranı ve parlamento temsili göstergelerinde Türkiye'nin oldukça üzerindedir. Trinidad & Tobago'nun kadın bakan oranı %46.7 iken Türkiye'de bu oran yalnızca %6.3'tür. Gabon ise hem kadın milletvekili hem de bakanlık temsili açısından bölgesel olarak güçlü performans sergilemektedir.

4) Türkiye için Kritik Bulgular (2024-2025)

- Ekonomi, eğitim ve sağlık göstergelerinde küçük iyileşmeler,
- Siyasi güçlenme alanında büyük bir gerileme,
- Yeni eklenen ülkeler + Katar'ın çıkışı + diğer ülkelerin ilerlemesi

faktörleri bir araya gelerek Türkiye'yi 127. sıradan 135. sıraya taşımıştır. Makro düzeydeki siyasi veri eksiklikleri, kurumsal düzeyde eşitliği geliştirme gerekliliğini daha da kritik hale getirmiştir.

Genel Performans

Gösterge	2024	2025
Toplam Skor	0.645	0.633
Sıralama	127.	135.
Ekonomik Katılım	0.507	0.518
Eğitim	0.986	0.987
Sağlık	0.966	0.968

Türkiye, 8 sıra gerilemiş ve Avrupa bölgesinde sonsıradadır.

- Ekonomik Katılım: 0.507 → 0.518 (hafif artış)
- Eğitim: 0.987 → 0.988 (pariteye yakın)
- Sağlık: 0.966 → 0.968 (stabil)
- Siyasal Güçlenme: 0.118 → 0.059 (sert düşüş)

İşgücü & Ekonomi

Gösterge	2024	2025
İşgücü (Kadın/Erkek)	9.66M / 19.42M	10.33M / 19.88M
Yönetim Kurullarında Kadın	%17.30	%17.30
Kadın Üst Düzey Yönetici	%3.90	%3.90
Kadın Sahipliği Olan Firmalar	%3.90	%4.80
Tahmini Kazanç Paritesi	0.453	0.460
Benzer İşte Ücret Eşitliği	0.601	0.600

Eğitim

Gösterge	2024	2025
Okuryazarlık	0.953	0.960
İlköğretim Kayıt	1.000	1.000
Ortaöğretim Kayıt	0.983	0.969
Yükseköğretim Kayıt	1.000	1.000

Sağlık

Gösterge	2024	2025
Doğumda Cinsiyet Oranı	0.944	0.944
Sağlıklı Yaşam Beklentisi Parite	1.017	1.001
Anne Ölüm Oranı	37 / 100,000	36 / 100,000
Kadına Yönelik Şiddet	%10	%25

2024 ve 2025 yıllarında raporlanan kadına yönelik şiddet oranları, kullanılan göstergelerin kapsamı ile veri kaynaklarındaki metodolojik farklılıklar nedeniyle birbirinden farklıdır.

1. 2024 yılı göstergesi:

2024 raporunda Türkiye için kullanılan gösterge, "son 12 ay içinde partner kaynaklı fiziksel şiddet yaşayan kadınların oranı"na dayanmaktadır. Bu ölçüm, ulusal istatistik kurumları ile DHS ve WHO tabanlı sınırlı alt veri setlerini kullanmakta; yaşam boyu şiddet, duygusal şiddet, ekonomik şiddet ve cinsel şiddet türlerini kapsamamaktadır.

2. 2025 yılı göstergesi:

2025 raporunda kullanılan gösterge, "kadına yönelik şiddetin yaşam boyu yaygınlığı"dır. Bu veri, WHO temelli geniş kapsamlı bir metodoloji ile üretilmiş olup fiziksel şiddet, cinsel şiddet ve psikolojik baskı unsurlarını birlikte içermektedir.

Politik Temsil

Gösterge	2024	2025
Kadın milletvekili Oranı	% 19,93	% 19,93
Kadın Bakan Oranı	%6.3	%6.3

**Ülkelerin yönetim sistemlerindeki farklılıklar nedeniyle politik temsil göstergelerinin yerel bağlamda incelenmesi önem taşımaktadır; bu nedenle rapora ek olarak aşağıdaki veriler de sunulmaktadır.

Kadın milletvekili sayısı : 118

Kadın Bakan Sayısı : 1

Kaynak : <https://www.tccb.gov.tr/kabine/>

Genel Oran : %5.5

Kadın Büyükşehir Belediyesi Başkanı : 5

Kadın İl Belediyesi Belediye Başkanı: 6

Kadın İlçe Belediyesi Başkanı : 64

Kadın Belde Belediyesi Başkanı: 3

Kaynak: <https://esitlikadaletkadin.org/kadin-belediye-baskani-orani-yuzde-15ten-yuzde-55e-yukseldi/>

Aile ve Bakım

Gösterge	2024	2025
Aile Planlamasında Hizmetlerine Erişememe	%11.60	%11.60
Erken Evlilik	-	%0.60
İlk Doğum Yaşı	26.6 yıl	27.1 yıl
Ücretli Ebeveyn İzni (Kadın/Erkek)	112g / 7g	112g / 7g

Genel Demografik Göstergeler

Gösterge	2024	2025
Nüfus	84.98M	85.33M
Kadın / Erkek Nüfus	42.40M / 42.58M	42.72M / 42.61M
GSYH (Milyar USD)	907.12	1,118.25
Kişi Başı GSYH (PPP)	33.15k	34.28k

2024–2025 Farkının Temel Nedenleri

Türkiye'nin 2024–2025 dönemi Global Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi sonuçları, yalnızca skor değişimlerini değil, aynı zamanda veri kalitesi, yapısal eşitsizlikler ve uluslararası karşılaştırmalardaki görece konumu da yansıtmaktadır. Bu farkın arkasında öne çıkan başlıca unsurlar aşağıda özetlenmektedir:

1) Siyasal temsilde kayıp verileri ve yapısal yetersizlikler

2025 raporunda kadın parlamenter oranına ilişkin verinin “kayıp veri (missing data)” olarak işlenmesi, siyasi güçlenme alt endeksinde keskin bir düşüşe yol açmıştır. Bunun ötesinde, yasama organındaki sayısal artışa rağmen komisyon başkanlıkları, kabine düzeyi ve üst karar alma mekanizmalarında kadın temsili sınırlı kalmakta; bu durum, yapısal temsil açığının devam ettiğini göstermektedir.

2) Bakım yükünün büyük ölçüde kadınlarda yoğunlaşması

Ücretli ve ücretsiz bakım emeğinin büyük oranda kadınlar tarafından üstlenilmesi, kadınların işgücüne katılım, çalışma saatleri, kariyer ilerlemesi ve gelir düzeyi üzerinde doğrudan baskı oluşturmaktadır. Part-time istihdam, kayıt dışı çalışma ve iş-yaşam dengesizliği göstergeleri, bakım yükünün ekonomik katılım üzerinde kalıcı bir bariyer işlevi gördüğüne işaret etmektedir.

3) STEM alanlarında cinsiyet farkının sürmesi

Bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarında eğitim ve istihdamda cinsiyet temelli ayrışma devam etmektedir. Kadınların bu alanlara giriş ve kariyerlerinde yükselme oranlarının düşük seyretmesi, hem nitelikli istihdam hem de geleceğin mesleklerinde temsil açısından Türkiye'nin rekabet gücünü sınırlamaktadır.

4) Kayıt dışı ve güvencesiz istihdam oranlarının yüksekliği

Özellikle kadınlar için kayıt dışı, düşük ücretli ve sosyal güvenceden yoksun istihdam biçimlerinin yaygınlığı, hem ekonomik katılım göstergelerini hem de sosyal koruma ve emeklilik hakkı gibi uzun vadeli kazanımları olumsuz etkilemektedir. Bu durum, resmi istatistiklerin kapsayabildiğinden daha derin bir eşitsizlik zemini oluşturmakta, endekste kaydedilen sınırlı iyileşmeleri kırılgan kılmaktadır.

5) Avrupa ülkelerinde güçlü artışlar ve Türkiye'nin sıralamadaki konumu

Aynı dönemde özellikle Avrupa bölgesinde birçok ülke, kadın liderlik, ücret şeffaflığı, ebeveyn izni düzenlemeleri ve parlamento temsili gibi alanlarda önemli ilerlemeler sağlamıştır.

Türkiye’de bu alanlarda reform ve uygulama düzeyinin daha sınırlı kalması nedeniyle, diğer ülkeler daha hızlı iyileşme göstermiş ve Türkiye’nin endeksteki sıralaması, kendi mutlak performansından ziyade diğer ülkelerin daha hızlı yükselmesi sonucu gerilemiştir.

Kurumlar için Stratejik Öneriler

Kurumsal düzeyde atılacak adımlar, makro ölçekteki veri eksikliklerine ve yapısal eşitsizliklere rağmen, işyeri pratiğinde somut ve ölçülebilir iyileşmeler yaratma potansiyeline sahiptir:

- Kadın liderlik havuzları ve yapılandırılmış mentorluk programları
Orta kademe ve potansiyel lider kadın çalışanlar için sistematik yetenek havuzları oluşturulması; mentorluk ve koçluk programlarının performans, terfi ve yedekleme planlarıyla entegre edilmesi.
- Ücret şeffaflığı ve eşit işe eşit ücret mekanizmaları
Cinsiyete göre ücret analizlerinin düzenli yapılması, ücret bantlarının şeffaflaştırılması ve tespit edilen farkların giderilmesine yönelik zaman planlı aksiyon planlarının hayata geçirilmesi.
- Kapsayıcı işe alım politikaları (örneğin blind recruitment uygulamaları)
İşe alım süreçlerinde özgeçmişlerden cinsiyet, yaş vb. bilgilerin ya kimlikten bağımsız değerlendirme yapılması; kısa liste ve mülakat süreçlerinde çeşitlilik hedeflerinin açık biçimde tanımlanması ve izlenmesi.
- Bakım emeği dostu uygulamalar (esnek çalışma ve ebeveyn dostu politikalar)
Esnek/hibrid çalışma modelleri, bakım sorumluluğu olan çalışanlar için esnek zaman planlaması, ebeveyn izni dönüş programları ve bakım destek mekanizmalarının (kreş desteği, bakım günü vb.) geliştirilmesi.
- Çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık (ÇEK/DEI) göstergelerinin yıllık olarak raporlanması; cinsiyete duyarlı İK metriklerinin (işe alım, terfi, ücret, eğitim, ayrılma oranları vb.) düzenli izlenmesi ve yönetim kurulu seviyesinde gündemleştirilmesi.

Politikacılar için Stratejik Öneriler

Makro düzeyde politika tasarımı ve yasal düzenlemeler, kurumsal çabaların ölçeklenmesi ve sürdürülebilir hâle gelmesi açısından kritik önem taşımaktadır:

- Kadın temsiline yönelik kota ve fermuar sistemi reformları
Siyasi partilerin aday listelerinde fermuar (zipper) sistemi gibi araçlarla kadın aday oranının güvence altına alınması ve kota düzenlemelerinin etkin biçimde uygulanması.
- STEM alanlarında kadınlara yönelik burs ve teşvik programları
STEM alanlarına girişte ve kariyer ilerlemesinde kadınları destekleyen burs, hibe ve vergi teşviklerinin artırılması; üniversite–özel sektör işbirlikleri ile mentorluk ve staj programlarının yaygınlaştırılması.
- Ebeveyn izni reformu (özellikle erkekler için artırılmış ve devredilemez izinler)
Erkekler için devredilemez ebeveyn izni sürelerinin artırılması; bakım sorumluluğunun hane içinde daha dengeli paylaşımını teşvik eden düzenlemelerin hayata geçirilmesi.
- Ücret şeffaflığı yasası ve cinsiyete duyarlı raporlama yükümlülükleri
Belirli ölçeğin üzerindeki işverenler için toplumsal cinsiyete göre ücret farklarının raporlanmasını zorunlu kılan düzenlemeler ve bu raporların kamuya açık veya denetime tabi olması.
- Kayıt dışı istihdamın azaltılması ve güvenceli çalışma koşullarının güçlendirilmesi
Özellikle kadın yoğun sektörlerde kayıt dışılığın azaltılmasına yönelik hedefli denetim ve teşvik mekanizmaları; sosyal güvenlik kapsamının genişletilmesi ve asgari çalışma standartlarının güçlendirilmesi.

Genel Değerlendirme

Türkiye, eğitim ve sağlık alt endekslerinde pariteye yakın ve görece güçlü bir performans sergilerken, siyasal temsilde düşük düzeyde kalmakta ve bu alan genel endeks skorunu belirgin biçimde aşağı çekmektedir.

Ekonomik katılım göstergelerinde sınırlı bir iyileşme olsa da, bakım yükü, kayıt dışı istihdam, ücret eşitsizliği ve liderlik pozisyonlarında düşük kadın temsili gibi yapısal faktörler, daha derin bir dönüşüm ihtiyacına işaret etmektedir.

Eğitim ve sağlık alanlarındaki görece güçlü konum ile siyasal temsil ve ekonomik katılımdaki zayıf alanlar arasındaki bu ayrışma, bütüncül ve çok düzlemli politika ve kurum stratejilerine duyulan gereksinimi açıkça ortaya koymaktadır.